

Briselē, 7.7.2020.
COM(2020) 296 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par makrofinansiālas palīdzības sniegšanu trešām valstīm 2019. gadā

{SWD(2020) 125 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par makrofinansiālas palīdzības sniegšanu trešām valstīm 2019. gadā

SATURA RĀDĪTĀJS

1	IEVADS.....	3
2	MAKROFINANSIĀLAS PALĪDZĪBAS PROGRAMMAS 2019. GADĀ ().....	4
2.1	Pārskats.....	4
2.2	Atsevišķas MFP programmas saņēmējvalstīs 2019. gadā.....	5
2.2.1	<i>Tunisija</i>	5
2.2.2	<i>Jordānija</i>	6
2.2.3	<i>Moldova</i>	7
2.2.4	<i>Gruzija</i>	8
2.2.5	<i>Ukraina</i>	9
3	MFP LĪDZEKĻU ATBILSTĪGAS IZMANTOŠANAS NODROŠINĀŠANA: DARBĪBAS NOVĒRTĒJUMI, EX POST NOVĒRTĒJUMI UN REVĪZIJAS.....	10
3.1	Darbības novērtējumi	10
3.2	Ex post novērtējumi.....	10
3.2.1	MFP I Tunisijai	11
3.2.2	MFP II Gruzijai	11
4	VISPĀRĒJĀS TENDENCES SAISTĪBĀ AR MFP INSTRUMENTU.....	12
4.1	MFP instrumenta darbība	12
4.2	Nākotnes tendences: MFP nākamajā daudzgadu finanšu shēmā.....	13
5	JAUNI LŪGUMI PĒC PALĪDZĪBAS UN TURPMĀKI KOMISIJAS PRIEKŠLIKUMI: BUDŽETA SITUĀCIJA	14
5.1	MFP noderīgums paplašināšanās un kaimiņvalstu partneriem Covid-19 krīzes kontekstā	14

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par makrofinansiālas palīdzības sniegšanu trešām valstīm 2019. gadā ⁽¹⁾

1 IEVADS

Makrofinansiāla palīdzība (MFP) ir ES finanšu instruments ⁽²⁾, kas tiek attiecināts arī uz partnervalstīm, kuras saskārušās ar maksājumu bilances problēmām. MFP palīdz stiprināt makroekonomisko un finanšu stabilitāti ES kaimiņvalstīs un valstīs, kas atrodas ģeogrāfiski tuvu ES, vienlaikus mudinot tās īstenot strukturālas reformas. MFP papildina izmaksu korekciju un reformu programmu, par kuru panākta vienošanās ar Starptautisko Valūtas fondu (SVF) un šādas programmas esība ir MFP īstenošanas nosacījums. Ja partnervalsts var atvieglot to savu problēmu risināšanu, kas saistītas ar maksājumu bilanci, tā cita starpā var palielināt savu fiskālo telpu, uzlabot savu parādu atmaksājamību un saņemt palīdzību, lai pievērstos vajadzīgajām reformām. MFP programmas, atvieglējot makroekonomisko korekciju, var dot ieguldījumu sociālajā attīstībā, dodot valstij vairāk laika un iespēju pievērsties savas krīzes galvenajiem cēloņiem.

MFP visbiežāk tiek sniegta aizdevumu veidā, Komisijai aizņemoties vajadzīgos līdzekļus kapitāla tirgos un aizdodot tos tālāk saņēmējvalstij, vai (dažos gadījumos) kā dotācijas, kas tiek finansētas no ES budžeta, vai kā aizdevumu un dotāciju kombinācija.

MFP izmaksā pa daļām un tikai tad, ja ir izpildīti konkrēti strukturālo reformu kritēriji. MFP ir pamats tam, lai tiktu īstenoti stingri korekcijas un reformu pasākumi ar mērķi atjaunot saņēmējvalsts ekonomikas stabilitāti ilgtermiņā. Lai varētu saņemt MFP, saņēmējvalstij ir arī jānodrošina, ka tiek ievērotas cilvēktiesības un tiesiskums, kā arī ir izveidoti efektīvi demokrātiski mehānismi. Tādējādi MFP papildina pastāvīgo ES sadarbības palīdzību un sekmē plašāka mērķa sasniegšanu, proti, stabilitātes saglabāšanu un labklājības veicināšanu ārpus ES robežām. Ņemot vērā pastāvošo makroekonomikas un politisko nestabilitāti ES kaimiņvalstīs, MFP ir plaši atzīta kā efektīvs krīzes pārvarēšanas instruments, kas ļauj ES iejaukties redzamā un elastīgā veidā un ar lielu politisku ietekmi ⁽³⁾. To pamato konstatējumi, kas gūti vairākos neatkarīgos *ex post* novērtējumos attiecībā uz pabeigtām MFP programmām ⁽⁴⁾.

Atšķirībā no citiem ES ārējās finansēšanas instrumentiem MFP ietvaros finansiāls atbalsts netiek sniegts regulāri un plānojami. Šā iemesla dēļ saskaņā ar daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2021.–2027. gadam arī turpmāk īpašās MFP programmas tiks īstenotas, pamatojoties uz atsevišķiem *ad hoc* lēmumiem. Tās tiek reglamentētas

¹ Šā ziņojuma pamatā ir informācija, kas bija pieejama līdz 2020. gada maijam.

² Juridiskais pamats tam, lai tiktu sniegta makrofinansiāla palīdzība trešām valstīm, kas nav jaunattīstības valstis, ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 212. un 213. pants.

³ MFP papildina arī citas ES ārējās darbības vai instrumentus kaimiņattiecību jomā, tostarp budžeta atbalstu. 2019. gada ziņojums par budžeta atbalstu ir pieejams vietnē https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2019-10/budget_support_trends_and_results_2019.pdf.

⁴ Visi *ex post* novērtējumi ir pieejami Komisijas tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_lv.

parastajā likumdošanas procedūrā, saskaņā ar kuru katra programma ir jāapstiprina Eiropas Parlamentam un Padomei.

Šis gada ziņojums ir sagatavots atbilstīgi Komisijas informācijas sniegšanas pienākumiem, kas paredzēti dažādos Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumos par MFP programmām. Tam pievienots Komisijas dienestu darba dokuments, kurā sniegta sīkāka analīze par makroekonomikas vidi un atsevišķu MFP programmu īstenošanu.

2 MAKROFINANSIĀLAS PALĪDZĪBAS PROGRAMMAS 2019. GADĀ ⁽⁵⁾

2.1 Pārskats

2019. gadā tika sekmīgi pabeigtas MFP programmas Jordānijā un Tunisijā, proti, Komisija šajā gadā izmaksāja abu programmu pēdējos maksājumus. Tika panākta arī jauna virzība pašreizējās MFP programmas īstenošanā Moldovā, kas bija saskārusies ar būtiskiem kavējumiem, kā arī tika panākts progress MFP programmā Ukrainai, kas tika sekmīgi pabeigta 2020. gada maijā. Komisija 2019. gada septembrī ierosināja jaunu turpmāko MFP programmu Jordānijai, ko līdztiesīgie likumdevēji pēc tam pieņēma 2020. gada janvārī.

MFP programmu īstenošanas statuss ir šāds:

- **MFP II Tunisijai.** ES 2016. gada 6. jūlijā apstiprināja papildu MFP Tunisijai (MFP II) līdz 500 miljonu EUR apmērā aizdevumu veidā ⁽⁶⁾, kas ir jāizmaksā trijās daļās. Saprāšanās memorands (SM) un aizdevumu mehānisma nolīgums stājās spēkā 2017. gada augustā. Pirmais MFP II programmas maksājums 200 miljonu EUR apmērā tika izmaksāts 2017. gada 25. oktobrī. Otrais maksājums 150 miljonu EUR apmērā tika izmaksāts 2019. gada 24. jūnijā, bet trešais un pēdējais maksājums 150 miljonu EUR apmērā — 2019. gada 30. oktobrī.
- **MFP II Jordānijai.** Līdztiesīgie likumdevēji 2016. gada 14. decembrī pieņēma lēmumu ⁽⁷⁾ piešķirt papildu MFP Jordānijai (MFP II) līdz 200 miljonu EUR apmērā — tikai aizdevumu veidā — kā turpinājumu programmai 180 miljonu EUR apmērā, kas tika pabeigta 2015. gadā. ES un Jordānija parakstīja SM 2017. gada 19. septembrī. Pirmais maksājums 100 miljonu EUR apmērā tika veikts 2017. gada 17. oktobrī, savukārt otrais, pēdējais, maksājums tika veikts 2019. gada 3. jūlijā.
- **MFP Moldovai.** Līdztiesīgie likumdevēji 2017. gada 13. septembrī pieņēma lēmumu piešķirt MFP Moldovai līdz 100 miljonu EUR apmērā, no kuriem līdz 40 miljoniem EUR tiktu piešķirti dotācijās un līdz 60 miljoniem EUR — aizdevumos. ES un Moldovas SM, aizdevumu mehānisma nolīgums un dotācijas nolīgums stājās spēkā 2018. gada janvārī. Tomēr MFP programma laikposmā no 2018. gada jūnija līdz 2019. gada jūnijam tika apturēta, jo nebija izpildīti politiskie priekšnoteikumi. Pēc valdības maiņas 2019. gada jūnijā un atjaunotiem

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2016/1112 (2016. gada 6. jūlijs), ar ko piešķir turpmāku makrofinansiālo palīdzību Tunisijai (OV L 186, 9.7.2016., 1. lpp.).

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2016/2371 (2016. gada 14. decembris) par turpmāku makrofinansiālo palīdzību Jordānijas Hāšimītu Karalistei (OV L 352, 23.12.2016., 18. lpp.).

centieniem reformu jomā ES 2019. gada oktobrī veica pirmo maksājumu 30 miljonu EUR apmērā (20 miljoni EUR — aizdevumos un 10 miljoni EUR — dotācijās). Otrā maksājuma izmaksa varētu tikt veikta 2020. gadā, ja tiks izpildīti visi nosacījumi. Programma beidzas 2020. gada jūlijā.

- **MFP III Gruzijai.** Līdztiesīgie likumdevēji 2018. gada 18. aprīlī pieņēma lēmumu piešķirt papildu MFP Gruzijai (MFP III) līdz 45 miljonu EUR apmērā. No tiem 35 miljoni EUR tiktu piešķirti aizdevumos un 10 miljoni EUR — dotācijās. MFP stājās spēkā 2018. gada novembrī — pēc tam, kad Gruzijas parlaments ratificēja juridiskos dokumentus. Pirmā daļa 20 miljonu EUR apmērā tika izmaksāta 2018. gada decembrī, savukārt otrās daļas izmaksa 25 miljonu EUR apmērā (20 miljoni EUR aizdevumos un 5 miljoni EUR dotācijās) ir plānota 2020. gadā, ja būs vērojams progress atlikušo politikas nosacījumu izpildē un ja SVF programmas īstenošana noritēs pēc plāna.
- **MFP IV Ukrainai.** Komisija 2018. gada 9. martā iesniedza priekšlikumu piešķirt Ukrainai papildu MFP 1 miljarda EUR apmērā aizdevumos, ko paredzēts izmaksāt divās daļās 2018. un 2019. gadā. Līdztiesīgie likumdevēji pieņēma lēmumu 2018. gada 4. jūlijā, un MFP stājās spēkā pēc tam, kad Ukrainas parlaments 2018. gada novembrī ratificēja SM un aizdevumu mehānisma nolīgumu. Pirmā daļa 500 miljonu EUR apmērā tika izmaksāta 2018. gada decembrī, savukārt otrās un pēdējās daļas izmaksa 500 miljonu EUR apmērā tika veikta 2020. gada maijā.

2019. gadā kopā tika izmaksāti 430 miljoni EUR (420 miljoni EUR — aizdevumos, 10 miljoni EUR — dotācijās). Šā ziņojuma 1.A un 1.B pielikumā ir sniegta sīkāka informācija par veikto maksājumu statusu 2019. gada beigās — sadalījumā pa valstīm un reģioniem.

2.2 Atsevišķas MFP programmas saņēmējvalstīs 2019. gadā

2.2.1 Tunisija

Pēdējos astoņos gados Tunisija ir piedzīvojusi ietilgušu ekonomikas lejupslīdi sarežģītās politiskās un ekonomiskās pārejas dēļ pēc 2011. gada revolūcijas un tai sekojošās režīma maiņas. Valsti ir ietekmējusi arī nestabilitāte un konflikts reģionā (jo īpaši Lībijā). Vairāki teroristu uzbrukumi 2015. gadā uz laiku iedragāja valsts tūrisma nozari.

Ekonomikas izaugsme 2019. gadā joprojām bija zema (saskaņā ar aplēsēm — 1 %) pēc nelielas uzlabošanās 2018. gadā (2,7 %) un pieticīgas izaugsmes laikposmā no 2015. līdz 2017. gadam (vidēji 1,4 % gadā). Bezdarba līmenis joprojām saglabājās noturīgi augsts — aptuveni 15 % 2019. gada pēdējā ceturksnī (sieviešu un jauniešu vidū šis līmenis ir daudz augstāks), savukārt inflācija 2019. gadā bija vidēji 6,75 % — pēc tam, kad 2018. gada jūnijā tā bija sasniegusi desmitgades augstāko līmeni — 7,8 %. Neraugoties uz labajiem rezultātiem tūrisma nozarē, tekošā konta deficīts joprojām ir ļoti augsts (tiek lēsts, ka 2019. gadā tas bija 10,3 %, lai gan tas ir mazāk nekā 11,3 % 2018. gadā) un ir galvenais neaizsargātības cēlonis. Ārējais parāds 2019. gadā turpināja pieaugt (2019. gada trešā ceturksņa beigās tas tika lēsts 88,7 % apmērā no IKP, salīdzinot ar 82,3 % tajā pašā laikā 2018. gadā). Turpina augt parāda apkalpošanas izmaksas, kas, izsakot dināros pēc pašreizējām cenām, kopš 2010. gada ir gandrīz trīskāršājušās. Ārējās rezerves 2019. gadā nedaudz palielinājās, 2019. gada beigās sasniedzot aptuveni 110 importa dienas — pēc tam, kad 2018. gada septembrī tās bija bijušas rekordzemas — 69 importa dienas. Fiskālais deficīts 2018. gadā bija aptuveni 4,9 %, un tiek prognozēts, ka 2019. gada beigās tas varētu būt nedaudz samazinājies — līdz 4,5 %. Pēc pēdējos

gados novērotā būtiskā pieauguma tiek lēsts, ka 2019. gadā valsts parāda apmērs ir saglabājies stabils — aptuveni 77 % no IKP.

Tunisija pirmo reizi noslēdza rezerves vienošanos ar SVF 2013. gada jūnijā — par 1,75 miljardiem USD. Šī vienošanās beidzās 2015. gada decembrī. SVF Valde 2016. gada 20. maijā apstiprināja četru gadu Paplašinātās finansēšanas mehānisma (PFM) programmu Tunisijai 2,9 miljardu USD apmērā (375 % no kvotas), lai atbalstītu valsts ekonomikas un finanšu reformu programmu. Līdz šim ir izmaksāti aptuveni 1,6 miljardi USD pēc programmas apstiprināšanas (2016. gada jūnijā) un piecām pirmās programmas pārskatīšanas reizēm (2017. gada jūnijā, 2018. gada martā, jūlijā un septembrī, 2019. gada jūnijā). Lai gan turpinājās tehniska informācijas apmaiņa, programmas progress gada pēdējos mēnešos bija ierobežots — daļēji saspringtā vēlēšanu kalendāra dēļ (likumdevēja un prezidenta vēlēšanas), daļēji tāpēc, ka ieilga valdības veidošanas process. PFM programma 2020. gada aprīlī tika pilnīgi atcelta — pēc tam, kad Tunisija pieprasīja SVF jaunu ārkārtas palīdzību, izmantojot ātrās finansēšanas instrumentu, lai risinātu vajadzības, kas radušās Covid-19 pandēmijas uzliesmojuma dēļ.

Laikposmā no 2014. gada līdz 2017. gadam ES īstenoja pirmo MFP programmu Tunisijai (MFP I), piešķirot aizdevumos 300 miljonus EUR. 2015. gada augustā Tunisijas iestādes pieprasīja otro MFP programmu (MFP II), ko Eiropas Parlaments un Padome apstiprināja 2016. gada jūlijā. Programmas politikas nosacījumu mērķis galvenokārt bija stiprināt Tunisijas publisko finanšu pārvaldību un fiskālo politiku, cīņu pret korupciju, sociālās aizsardzības sistēmu, finanšu nozares regulēšanu un darba tirgu, kā arī uzlabot uzņēmējdarbības vidi. Pirmie 200 miljoni EUR aizdevumos (no kopējiem 500 miljoniem EUR) tika izmaksāti 2017. gada oktobrī. Pēc attiecīgo politikas nosacījumu izpildes 2019. gada jūlijā un novembrī tika izmaksāts otrais un trešais maksājums (katrs 150 miljonu EUR apmērā), tādējādi sekmīgi pabeidzot programmu.

2.2.2 *Jordānija*

Reģionālā nestabilitāte joprojām apgrūtināja Jordānijas ārējo un fiskālo pozīciju. 2019. gada pirmajos trijos ceturkšņos faktiskais IKP kopumā saglabājās stabils, gada griezumā mainoties par 2 %. Ar to nepietika, lai novērstu bezdarba pieaugumu 2019. gada trešajā ceturksnī līdz 19,1 %, salīdzinot ar 18,6 % tajā pašā ceturksnī 2018. gadā. 2019. gada beigās arī inflācija bija ievērojami samazinājusies, palielinot patēriņa cenu indeksu par 0,3 %, salīdzinot ar 4,5 % 2018. gadā. Fiskālās konsolidācijas progress nesaglabājās līdzšinējā apmērā. 2019. gada pirmajos 11 mēnešos vispārējā budžeta deficīts, ieskaitot ārvalstu dotācijas, pieauga līdz 4,5 % no IKP, salīdzinot ar 3,5 % no IKP tajā pašā laikposmā 2018. gadā.

Jordānijas bruto valsts parāds 2019. gada oktobra beigās pieauga līdz 96,9 % no IKP, salīdzinot ar 94,4 % no IKP 2018. gada beigās. Ārējais valsts parāds 2019. gada oktobra beigās bija 40,1 % no IKP. Aptuveni 73 % no Jordānijas ārējā valsts parāda bija izteikti ASV dolāros, kuriem ir piesaistīta Jordānijas valūta, savukārt aptuveni puse no Jordānijas ārējā valsts parāda ir pret oficiālā sektora kreditoriem.

2019. gada pirmajos desmit mēnešos eksporta vērtība pieauga par 8,6 %, bet importa vērtība samazinājās par 5,5 %. Kopā ar ieņēmumu palielināšanos no tūrisma (9,9 %) tas palīdzēja būtiski samazināt tekošā konta deficītu līdz 3,4 % no IKP (vai 4,8 % no IKP, neskaitot dotācijas) 2019. gada pirmajos deviņos mēnešos, salīdzinot ar 9,3 % no IKP tajā pašā laikposmā 2018. gadā.

Ārējās finansēšanas nosacījumi ir kļuvuši mazāk labvēlīgi. Tāpat kā iepriekšējos gados, ārvalstu tiešo ieguldījumu ieplūdums turpināja mazināties, un 2019. gada pirmajos trijos ceturkšņos neto ienākošā plūsma sasniedza 473,1 miljonu JOD, salīdzinot ar neto

ienākošo plūsmu 542,5 miljonu JOD apmērā tajā pašā laikposmā 2018. gadā. Šī neto ienākošā plūsma, kas 2019. gadā veidoja aptuveni 2 % no IKP, ir nedaudz mazāka nekā valstīs, kas ir salīdzināmas ar Jordāniju (Ēģiptē un Tunisijā). Tas ir saistīts ar vairāku tādu faktoru kombināciju, piemēram, konflikts Sīrijā, reģionā valdošā nenoteiktība, augošais valsts parāds, vājā uzņēmējdarbības vide un ekonomikas zemā konkurētspēja.

2019. gada novembra beigās ārvalstu valūtas bruto rezerves (ieskaitot zeltu un speciālās aizņēmuma tiesības (SDR)) veidoja 13,7 miljardus USD (līdzvērtīgi aptuveni septiņarpus mēnešiem no gada importa apjoma), kas ir vairāk nekā 12,5 miljardi USD 2018. gada beigās.

Otrā MFP programma Jordānijai (200 miljonu EUR aizdevumos) tika izmaksāta 2017. gada oktobrī (100 miljoni EUR) un 2019. gada jūlijā (100 miljoni EUR). Programmas politikas nosacījumu mērķis bija stiprināt Jordānijas ekonomiku publisko finanšu pārvaldības, nodokļu politikas, sociālās drošības tīklu, izglītības sistēmu un profesionālās apmācības, kā arī valsts darba tirgus politikas jomā, lai uzlabotu gan Jordānijas pilsoņu, gan Jordānijā dzīvojošo Sīrijas bēgļu nodarbinātības iespējas.

Pēc tam, kad Jordānijas iestādes bija pieprasījušas jaunu MFP programmu, Komisija 2019. gada 6. septembrī pieņēma priekšlikumu par trešo MFP programmu ar aizdevumiem 500 miljonu EUR apmērā. Eiropas Parlaments un Padome šo priekšlikumu pieņēma 2020. gada 15. janvārī. Tajā ir paredzēts atkarībā no programmas īstenošanas izmaksāt 300 miljonus EUR 2020. gadā un 200 miljonus EUR 2021. gadā.

2020. gada 30. janvārī SVF un Jordānija panāca personāla līmeņa vienošanos par jaunu četru gadu vienošanos saskaņā ar Paplašinātās finansēšanas mehānismu par aptuveni 1,3 miljardiem USD. Valde apstiprināja šo nolīgumu 2020. gada 25. martā.

2.2.3 Moldova

Pēdējos gados Moldova ir piedzīvojusi salīdzinošas ekonomiskās stabilitātes periodu, jo tā turpināja atgūties pēc 2014.–2015. gada banku krīzes. 2019. gadā IKP reālā izteiksmē pieauga par 3,6 % pēc ievērojama palēninājuma ceturtajā ceturksnī.

Inflācija 2019. gadā strauji pieauga un decembrī sasniedza 7,5 % (salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu). Tomēr ir gaidāms, ka 2020. gadā tā samazināsies līdz Moldovas Valsts bankas noteiktajam mērķim — 5 % $\pm$ 1,5 %, izzūdot tādu faktoru ietekmi, kas radīja inflāciju 2019. gadā, t. i., saistībā ar pārtikas produktiem un sekām regulēto cenu dēļ. Pēc fiskālās stabilizācijas 2017.–2018. gadā 2019. gada pirmajā pusgadā fiskālā situācija pasliktinājās ar vēlēšanām saistītu reformu kopuma un ārējās finansēšanas pārtraukšanas dēļ. Tomēr pēc dažiem 2019. gada augustā pieņemtajiem koriģējošajiem pasākumiem 2019. gadā budžeta deficīts veidoja 1,5 % no IKP.

Tekošā konta deficīts 2018. un 2019. gadā būtiski pieauga, 2019. gada trešajā ceturksnī sasniedzot 11,5 % no IKP, salīdzinot ar 5,8 % no IKP 2017. gadā. Šī pasliktināšanās atspoguļo spēcīgu tāda importa pieaugumu, kas nav saistīts ar enerģētiku un kuru veicina lielāks patēriņa pieprasījums. Tirdzniecības deficītu daļēji kompensē naudas pārvedumi, kas 2019. gadā veidoja aptuveni 15 % no IKP. Ārvalstu tiešie ieguldījumi pēdējos gados ir bijuši zemi — aptuveni 2 % no IKP, bet 2019. gadā tie būtiski pieauga, pateicoties euroobligācijām, ko emitēja liels lauksaimniecības nozarē strādājošs Moldovas uzņēmums, kurš reģistrēts Kiprā. Rezervju līmenis ievērojami pārsniedz SVF programmā noteikto mērķrādītāju, 2019. gada decembra beigās sasniedzot 3,1 miljardu USD (līdzvērtīgi piecu mēnešu importa apjomam).

2014. gada krīzes sākumā Moldova lūdza SVF atbalstu, un 2016. gada novembrī SVF apstiprināja trīs gadu vienošanos 183 miljonu USD apmērā paplašinātās

kredītprogrammas un paplašinātās finansēšanas mehānisma ietvaros. SVF 2019. gada septembrī pabeidza ceturto un piekto pārskatīšanu saskaņā ar paplašinātās kredītēšanas mehānismu un paplašinātās finansēšanas mehānismu un darīja pieejamus 24 miljonus SDR (aptuveni 33,8 miljonus USD). Pēdējā, sestā programmas pārskatīšana tika pabeigta 2020. gada martā.

Eiropas Parlaments un Padome 2017. gada septembrī pieņēma lēmumu piešķirt MFP Moldovai. SM ar Moldovas iestādēm, kurā izklāstīts ekonomikas politikas nosacījumu kopums, tika parakstīts Briselē 2017. gada novembrī un stājās spēkā 2018. gada janvārī. SM ietver 28 politikas nosacījumus, kas vērsti uz piecām reformas jomām: publiskā sektora pārvaldību; finanšu sektora pārvaldību un uzraudzību, cīņu pret korupciju un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju; enerģētikas nozares reformām un uzņēmējdarbības vides uzlabošanu; padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas īstenošanu.

Pirmā maksājuma izmaksa 2018. gada jūnijā tika atlikta pēc Kišiņevas mēra vēlēšanu rezultātu nepārredzamās anulēšanas. Pēc valdības maiņas 2019. gada jūnijā un atjaunotiem centieniem reformu jomā, tostarp atlikušo SM nosacījumu izpildes, 2019. gada oktobrī tika pieņemts lēmums izmaksāt pirmo maksājumu. Ja tiks izpildītas atsevišķas ar politiskajiem priekšnoteikumiem saistītas darbības, 2020. gadā, iespējams, varētu tikt izmaksāts otrais, bet, visticamāk, ne trešais maksājums, jo programma beidzas 2020. gada jūlijā.

2.2.4 Gruzija

Tiek lēsts, ka 2019. gadā Gruzijas reālais IKP palielinājās par 5,2 %, ko izraisīja gan iekšējais, gan ārējais pieprasījums. Saskaņā ar provizoriskiem datiem tiek lēsts, ka vispārējās valdības fiskālais deficīts ir palielinājies no mazāk nekā 0,9% no IKP 2018. gadā līdz gandrīz 3 % no IKP 2019. gadā. Valsts parāda attiecība pret IKP 2019. gadā bija aptuveni 41 %, kas ir nedaudz vairāk nekā 40,4 % no IKP 2018. gadā. Gruzijas maksājumu bilance 2019. gadā būtiski uzlabojās, galvenokārt pateicoties eksporta pieaugumam, kura rezultātā tekošā konta deficīts 2019. gada pirmajos trijos ceturkšņos samazinājās līdz aptuveni 3 % no IKP. Pēdējos gados Gruzijas ārējās rezerves ir palielinājušās, un 2019. gada beigās tās sasniedza 3,5 miljardus USD (gandrīz 4 mēnešu importa segums).

2017. gada aprīlī Gruzija un SVF panāca paplašinātu vienošanos 290 miljonu USD apmērā saskaņā ar Paplašinātās finansēšanas mehānismu, kura spēkā esība 2019. gada nogalē tika pagarināta par gadu — līdz 2021. gada aprīlim. PFM programma tiek īstenota pēc plāna. Programmas piecas pārskatīšanas kopumā tika pabeigtas saskaņā ar sākotnējo grafiku. 2019. gada decembrī SVF un Gruzijas iestādes panāca personāla līmeņa vienošanos par piekto programmas pārskatīšanu, ar ko Gruzijai tika darīti pieejami aptuveni 41,4 miljoni USD.

2017. gada jūnijā Gruzija pieprasīja ES papildu MFP⁸. Eiropas Parlaments un Padome 2018. gada aprīlī pieņēma lēmumu par jaunu MFP līdz 45 miljonu EUR apmērā (10 miljoni EUR dotācijās un 35 miljoni EUR aizdevumos). Pēc tam, kad 2018. gada novembrī stājās spēkā SM un pavadošie nolīgumi, 2018. gada decembrī tika izmaksāta pirmā daļa 20 miljonu EUR apmērā (5 miljoni EUR dotācijās un 15 miljoni EUR aizdevumos). Nākamais MFP programmas īstenošanas posms būs otrās, pēdējās, daļas

⁸ Pirmā un otrā MFP programma Gruzijai tika apsolīta Starptautiskajā līdzekļu devēju konferencē Briselē 2008. gada oktobrī. Šīs programmas — katra 46 miljonu EUR apmērā — tika īstenotas 2009./2010. gadā un laikposmā no 2015. līdz 2017. gadam.

izmaksa 25 miljonu EUR apmērā (5 miljoni EUR dotācijās un 20 miljoni EUR aizdevumos), kad Gruzija būs izpildījusi visus attiecīgos politikas nosacījumus. Papildus politikas priekšnosacījumiem un sekmīgam progresam SVF programmas kontekstā, konkrētu politikas nosacījumu mērķis ir stiprināt Gruzijas ekonomiku publiskā finansējuma pārvaldības jomā, kā arī finanšu nozari, sociālo un darba tirgus politiku un uzņēmējdarbības vidi. Šo nosacījumu īstenošana ir jau ievērojami pāvirzījusies uz priekšu, taču vēl nav pilnībā pabeigta.

2.2.5 *Ukraina*

Pēc dziļās recesijas 2014. un 2015. gadā, kad IKP samazinājās par vairāk nekā 16 %, 2016. gadā Ukrainas ekonomikā atsākās izaugsme, kas kopš tā laika ir pieņēmusies spēkā. Faktiskais IKP 2019. gada trešajā ceturksnī gada griezumā pieauga par 4,1 %. Lai gan ekonomikas atlabšanu ir veicinājis pieprasījums, bruto pamatkapitāla veidošana joprojām ir vēsturiski zemā līmenī — aptuveni 17 % no IKP, kas ir krietni zemāk nekā salīdzināmo valstu grupā (virs 25 %) un ko varētu sagaidīt no valstīm šādā attīstības posmā. Bezdarba līmenis 2019. gada otrajā ceturksnī samazinājās līdz 8,5 %, salīdzinot ar tā maksimālo rādītāju — 10,1 % 2017. gada sākumā. Pateicoties tam, ka 2019. gada oktobrī izaugsmes temps gada griezumā bija 16,4 %, kas liecina par faktisko izaugsmi aptuveni 11 % apmērā, vidējā nominālā alga sasniedza aptuveni 430 USD ekvivalentu. Patēriņa cenu inflācija ir būtiski palēninājusies — no 14,1 % 2018. gada janvārī uz 4,1 % 2019. gada decembrī, tādējādi ļaujot Ukrainas Valsts bankai sekmīgi sasniegt tās vidēja termiņa inflācijas mērķrādītāju 4–6 % līdz 2019. gada beigām. Ukrainas valdība pēdējos piecos gados ir panākusi arī ievērojamu progresu publisko finanšu konsolidācijas jomā. Kopējais fiskālais deficīts no 4,5 % no IKP 2014. gadā tika samazināts līdz 2,0 % no IKP 2019. gadā. Vispārējās valdības parāds tika samazināts no 80,9 % no IKP 2016. gadā līdz 50,3 % no IKP 2019. gadā.

Ukraina joprojām ir ļoti atvērta ekonomika, lai gan preču un pakalpojumu eksporta un importa kopapjoms kopš 2015. gada ir samazinājies. Eksporta samazinājums ir bijis izteiktāks nekā importa samazinājums, un tas izskaidro, kāpēc šajā laikposmā preču un pakalpojumu negatīvā bilance ir pieaugusi no 2,6 % no IKP līdz 8,5 %. Tekošā konta deficīts ir kļuvis daudz mazāks (1,9 % no IKP 2017. gadā, 3,3 % — 2018. gadā, aplēsti 2,5 % — 2019. gadā), pateicoties būtiskām un augošām ārvalstu ienākumu plūsmām, ko galvenokārt nosaka pārvedumi no ārvalstīm. Ārvalstu tiešo ieguldījumu ieplūdums saglabājās relatīvi zems — 2,8 miljardi USD jeb 2,0 % no IKP 2019. gadā. Tomēr portfeļieguldījumi un citi privātie un oficiālie ieguldījumi bija pietiekami spēcīgi, lai nodrošinātu, ka kopējā bilance ar ārvalstu rezidentiem ir pozitīva un ir pieaugusi līdz 2,7 miljardiem USD jeb 1,9 % no IKP 2019. gadā. Ukrainas kopējais ārējais parāds no 129 % no IKP 2015. gadā tika samazināts līdz 79,5 % 2019. gadā. Oficiālās rezerves pieauga no 17,8 miljardiem USD 2018. gada jūlijā līdz 25,3 miljardiem USD 2019. gada decembrī, kas bija līdzvērtīgi četriem mēnešiem preču un pakalpojumu importa. Spēcīgās ārējās likviditātes ienākošās naudas plūsmas izraisīja lielāku pieprasījumu pēc grivnas, kuras vērtība pret ASV dolāru 2019. gadā pieauga par 14,7 %. Lai ierobežotu pieaugumu un atbalstītu rezerves, Valsts banka iejaucās ārvalstu valūtas tirgū un 2019. gadā uzpirka 7,9 miljardus USD no iekšzemes bankām, kas ir pieaugums, salīdzinot ar 1,4 miljardiem USD 2018. gadā.

ES laikposmā no 2014. līdz 2018. gadam četrās secīgās MFP programmās kopā Ukrainai izmaksāja 3,3 miljardus EUR kā aizdevumus ar zemām procentu likmēm. Pašreizējā MFP programma, kurā paredzēti aizdevumi 1 miljarda EUR apmērā, tika apstiprināta 2018. gada jūlijā. Šīs programmas politikas nosacījumi galvenokārt ir vērsti uz to, lai uzlabotu publisko finanšu pārvaldību, cīņu pret korupciju, kā arī veiktu reformas valstij

piederošos uzņēmumos un sociālajā politikā. Pirmais maksājums 500 miljonu EUR apmērā tika veikts 2018. gada novembrī. Otrais un pēdējais maksājums 500 miljonu EUR apmērā tika veikts 2020. gada maijā, sekmīgi pabeidzot programmu.

SVF 2019. gada decembrī panāca personāla līmeņa vienošanos par jaunu programmu Ukrainai (trīs gadu Paplašinātās finansēšanas mehānisms par 5,5 miljardiem USD). 2019. gadā valdība arī emitēja parādzīmes par 227,6 miljardiem UAH iekšzemes primārajā tirgū, proti, par 114 % vairāk nekā 2018. gadā, ar vidēju ienesīgumu un ietverot visus termiņus (samazinoties no 19 % janvārī līdz 11,6 % decembrī). Šajā pašā laikposmā attiecīgi no 6,5 % līdz 3,7 % un no 4,5 % līdz 2,2 % samazinājās finansēšanas izmaksas ASV dolāros un euro.

3 MFP LĪDZEKĻU ATBILSTĪGAS IZMANTOŠANAS NODROŠINĀŠANA: DARBĪBAS NOVĒRTĒJUMI, EX POST NOVĒRTĒJUMI UN REVĪZIJAS

3.1 Darbības novērtējumi

Atbilstīgi ES Finanšu regulas prasībām Komisija ar ārējo konsultantu palīdzību veic darbības novērtējumus, lai gūtu pietiekamu pārliecību par saņēmējvalstu administratīvo procedūru un finanšu plūsmu darbību.

Darbības novērtējumos galvenā uzmanība ir pievērsta publisko finanšu pārvaldības sistēmām, īpaši tam, kā ir organizētas finanšu ministrijas un centrālās bankas un kādas procedūras tās īsteno, un, konkrētāk, kā tiek pārvaldīti konti, kuros tiek saņemti ES līdzekļi. Īpaša uzmanība ir pievērsta arī ārējo revīzijas iestāžu darbībai, neatkarībai un darba programmām un tam, cik efektīvas ir to veiktās kontroles. Tiek pārbaudītas arī publiskā iepirkuma procedūras centrālajā līmenī.

2019. gadā netika sākti ar jaunajām MFP programmām saistīti darbības novērtējumi. Darbības novērtējums attiecībā uz jauno MFP III programmu Jordānijai tiks veikts 2020. gada pirmajā pusgadā.

3.2 Ex post novērtējumi

Atbilstīgi ES Finanšu regulai un attiecīgajiem lēmumiem par MFP Komisija veic *ex post* novērtējumus⁹ pēc MFP programmu pabeigšanas, lai novērtētu to ietekmi. Šo novērtējumu galvenie mērķi ir šādi:

- i. analizēt MFP ietekmi uz saņēmējvalsts ekonomiku un jo īpaši uz tās ārējās pozīcijas ilgtspēju;
- ii. novērtēt ES rīcības pievienoto vērtību.

2019. gadā tika pabeigti un decembrī tika publicēti Komisijas dienestu darba dokumenti par MFP II programmas Gruzijai un MFP programmas Kirgizstānas Republikai *ex post* novērtējumiem. Šo novērtējumu galveno rezultātu kopsavilkums tika izklāstīts arī 2018. gada MFP ziņojumā. 2019. gadā Komisija arī saņēma ārējo līgumslēdzēju ziņojumu par MFP I programmas Tunisijai *ex post* novērtējumu. Tam pievienotais Komisijas dienestu darba dokuments, ko izstrādā Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts, tiks pabeigts un publicēts 2020. gada pirmajā pusgadā.

⁹ Visi *ex post* novērtējumi ir pieejami Komisijas tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_lv.

Visbeidzot, Komisija 2019. gadā sāka trešās MFP programmas Ukrainā *ex post* novērtējumus. Paredzēts, ka ārējo līgumslēdzēju ziņojumi par šiem *ex post* novērtējumiem un pavadošie dienestu darba dokumenti tiks pabeigti un publicēti 2020. gadā.

3.2.1 **MFP I Tunisijai**

Ex post novērtējumā par MFP I programmu Tunisijai (īstenota laikposmā no 2014. līdz 2017. gadam) tika secināts, ka ES MFP bija atbilstoša, saskaņota, lietderīga un efektīvi īstenota.

Absolūtos skaitļos MFP programma Tunisijai tās pieņemšanas laikā bija trešā lielākā MFP programma kopš 2000. gada, un tā 2015. un 2017. gadā veidoja attiecīgi aptuveni 0,5 % un 0,3 % no IKP. Galvenās uzklaustās ieinteresētās personas bija vienisprātis, ka MFP palielināšana no sākotnēji ierosinātajiem 250 miljoniem EUR līdz 300 miljoniem EUR bija atbilstīgs lēmums. MFP tika sniegta kā 300 miljonu EUR vērts koncesionāls aizdevums ar ļoti labvēlīgiem nosacījumiem, kādus nebūtu bijis iespējams iegūt tirgū. Lai gan MFP īstenošanā radās kavējumi, tie neietekmēja tās nozīmību, ņemot vērā pastāvošos makroekonomiskos apstākļus un Tunisijas valsts palielinātās budžeta vajadzības pēc teroristu uzbrukumiem 2015. gadā, kā arī tās parāda apkalpošanas saistības.

Tādēļ MFA I programmas apjoms, veids un īstenošanas laiks tika atzīti par atbilstīgiem un piemērotiem Tunisijas vajadzībām pēc finansējuma. MFP bija pozitīva, kaut arī neliela, ietekme uz parāda atmaksājamību, un tā nodrošināja Tunisijas iestādēm plašāku fiskālo telpu. Tās nosacījumi bija būtiski un atbilda valsts prioritātēm, pildot nozīmīgu lomu ar mērķi pievērst iestāžu uzmanību reformām.

Novērtējumā ir secināts, ka programma nodrošināja nepārprotamu Eiropas pievienoto vērtību, atvieglojot spiedienu uz maksājumu bilanci un paplašinot publisko iestāžu finanšu rezerves. Tā arī radīja finansiālus ietaupījumus, pateicoties MFP aizdevumu labvēlīgajām procentu likmēm un tam, ka to termiņi ir ilgāki, salīdzinot ar finanšu tirgos pieejamajiem aizdevumiem. Programma bija plānota un tika īstenota efektīvi, cieši sadarbojoties ar Tunisijas iestādēm un galvenajiem starptautiskajiem partneriem.

Visbeidzot, novērtējumā tika konstatēts, ka MFP I bija pozitīva, tomēr neliela sociālā ietekme, kas izpaudās gan kā makroekonomikas vides uzturēšana (palīdzot nodrošināt vienmērīgu pielāgošanos un atbalstot izdevumus sociāliem mērķiem), gan kā nosacījumu tiešās sekas. Tomēr sociālo ietekmi zināmā mērā ierobežoja nepilnīga sociālo izdevumu mērķauditorijas atlase, lai arī šī problēma tika risināta kā daļa no MFA II programmas politikas nosacījumiem.

3.2.2 **MFP II Gruzijai**

Ex post novērtējumā par MFP II programmu Gruzijai (īstenota laikposmā no 2015. līdz 2017. gadam) tika secināts, ka ES MFP bija atbilstoša, saskaņota, lietderīga un efektīvi īstenota.

MFP II bija visaptverošās ES palīdzības paketes Gruzijai integrēta daļa, kas atspoguļoja šo iejaukšanos ciešo koordināciju. ES pievienotā vērtība visskaidrāk izpaudās Gruzijas strukturālo reformu stimulēšanā, jo tā aptvēra valsts attiecīgās problēmas reformu jomā. Novērtējumā tika secināts, ka atbilstoši, iespējams, būtu bijuši arī daži papildu politikas pasākumi veselības aprūpes un banku nozarē, tomēr tas bija jāabalansē ar nepieciešamību saglabāt mērķtiecīgu MFP nosacījumu sarakstu. Pasākumi šajās jomās

pēc tam tika iekļauti kā politikas nosacījumi pašreizējā MFP programmā Gruzijai, kas tika apstiprināta 2018. gadā.

Novērtējumā tika secināts, ka MFP programma palīdzēja uzlabot Gruzijas valsts parāda ilgtspēju un radīja būtiskus ietaupījumus, pateicoties garākam MFP termiņam un zemākām procentu likmēm. Programma bija plānota un tika īstenota efektīvi, cieši sadarbojoties ar Gruzijas iestādēm, SVF un Pasaules Banku. Pieņemšanas kavēšanās iemesls bija līdztiesīgo likumdevēju domstarpības par procesuāliem jautājumiem. Tomēr novērtējumā tika konstatēts, ka ārkārtīgi ilgā programmas apstiprināšana neradīja efektivitātes zudumus, jo laikposmā no 2010. gada beigām līdz 2014. gada jūlijam, kā arī no 2015. gada vidus līdz 2017. gada aprīlim Gruzijai nebija SVF izmaksu programmas (MFP piešķiršanas priekšnoteikums). Tas būtu liedzis veikt MFP izmaksas, pat ja programma tiktu apstiprināta agrāk.

Visbeidzot, novērtējumā tika konstatēts, ka MFP II programmai kopumā bija pozitīva sociālā ietekme. Tā palīdzēja uzlabot publisko veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti un efektivitāti, lai gan progress šajā jomā ir nevienmērīgs un problēmas tiek risinātas kā daļa no 2018. gadā apstiprinātās pašreizējās MFP programmas politikas nosacījumiem. MFP programma arī palīdzēja atvieglot makroekonomisko korekciju, tādējādi saglabājot izdevumus sociālajā jomā.

4 VISPĀRĒJĀS TENDENCES SAISTĪBĀ AR MFP INSTRUMENTU

4.1 MFP instrumenta darbība

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada kopīgajā deklarācijā par MFP¹⁰ ir paredzēts, ka palīdzība ir makroekonomiska un finansiāla, un ir skaidri teikts, ka tās mērķis ir “atjaunot ilgtspējīgu ārējo finanšu situāciju kritērijiem atbilstošajās valstīs un teritorijās, kurās ir radušās problēmas saistībā ar ārējo finansējumu. Tai būtu jābalsta tādas politikas programmas īstenošana, kas ietver stingrus korekcijas pasākumus un strukturālas reformas, kuru mērķis ir novērst maksājumu bilances problēmas, jo īpaši programmas periodā, un [jāstiprina] attiecīgo vienošanos un programmu īstenošana kopīgi ar Savienību”.

Saskaņā ar tās pašas kopīgās deklarācijas 6. principa a) punktu “priekšnoteikumam makrofinansiālās palīdzības piešķiršanai vajadzētu būt, ka kritērijiem atbilstošā valstī vai teritorijā tiek ievēroti efektīvi demokrātiskie mehānismi, tostarp daudzpartiju parlamentārā sistēma un tiesiskums, un tiek garantēta cilvēktiesību ievērošana”. Visā MFP programmas dzīves ciklā Komisija kopā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu uzrauga šo politisko priekšnosacījumu izpildi, un katras daļas izmaksa ir atkarīga no šīs izpildes.

2018. gadā Eiropas Parlamenta Ārlietu komiteja (AFET) jauno MFP III Gruzijai un MFP IV Ukrainai likumdošanas procesā ierosināja vairākus grozījumus, kas attiecās uz Komisijas priekšlikuma politiskajiem priekšnoteikumiem, kā bija paredzēts ar 2013. gada kopīgo deklarāciju apstiprinātajā veidnē. Eiropas Revīzijas palātas īpašajā ziņojumā par ES palīdzību Tunisijai 2016. gadā bija minēts, ka ieildzis lēmumu pieņemšanas process

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes kopīgā deklarācija, kas pieņemta kopā ar lēmumu, ar ko piešķir turpmāku makrofinansiālo palīdzību Gruzijai (2013. gada 12. augusta Lēmums Nr. 2013/778). Dokuments pieejams vietnē <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0778&from=LV>.

varētu apdraudēt MFP galveno mērķi, proti, operatīvi sniegt atbalstu situācijās, kad radušās maksājumu bilances problēmas.

2019. gadā un 2020. gada sākumā Eiropas Parlaments un Padome jaunā priekšlikuma MFP III Jordānijai likumdošanas procesa ietvaros pieņēma Komisijas priekšlikumu (publicēts 2019. gada 6. septembrī), kas bija balstīts uz 2013. gada kopīgajā deklarācijā apstiprināto veidni. Likumdošanas process bija efektīvs, ļaujot Komisijai jau 2020. gada janvārī sākt sarunas par SM ar Jordānijas iestādēm.

Tā kā instrumentam visās programmās nav oficiāla juridiska pamata, Komisija uzskata, ka ir svarīgi, lai MFP instruments arī turpmāk balstītos uz skaidri noteiktiem un plaši lietotiem principiem un lēmumu pieņemšanas procesiem, kurus ievēro un par saistošiem atzīst visas iestādes.

Turklāt ģeopolitisko, drošības un ekonomisko notikumu attīstība ārpus ES robežām uzsver nepieciešamību pēc spēcīgākas, daudzpusējas Eiropas. Reaģējot uz šīm problēmām, viens no sešiem jaunās Komisijas pamatmērķiem ir stiprināt Eiropas lomu pasaulē. ES spēja ātri un efektīvi reaģēt, tostarp ar MFP instrumenta starpniecību, būs sevišķi svarīga šā mērķa sasniegšanas kontekstā.

Šajā sakarā, kā arī raugoties nākotnē, Komisija 2020. gadā veiks **kopsavilkuma novērtējumu** par MFP programmām, kas tika īstenotas laikposmā no 2010. līdz 2020. gadam. Novērtējumā tiks vērtēti principi un īpašības, kas reglamentē MFP instrumentu, un tā mērķis būs sniegt informāciju par to, kā uzlabot šā instrumenta nozīmi, lietderību, efektivitāti, pievienoto vērtību un spēju reaģēt uz ES ārējo darbību prioritātēm, kā arī MFP ieviešanas ikdienas pārvaldību. Komisija arī aizsāks apspriešanos par MFP instrumenta darbības jomu, tostarp tā ģeogrāfisko tvērumu, kā arī par tā mijiedarbību pārējās ES ārpolitikas kontekstā.

4.2 Nākotnes tendences: MFP nākamajā daudzgadu finanšu shēmā

Tā kā ES kaimiņvalstīs joprojām pastāv ģeopolitiska un ekonomiska nestabilitāte, ko pastiprina arī humānās un ekonomiskās sekas, kuras radījusi koronavīrusa straujā izplatība 2020. gadā, arī turpmākajos gados ES MFP, visticamāk, būs ļoti vajadzīga un tās nepieciešamība pat pieaugs. Tāpēc DFS 2014.–2020. gadam vidusposma novērtēšanā Komisija bija ierosinājusi, ka ir jāstiprina MFP kā makrofinansiāla atbalsta instruments un tāpēc ir jāpalielina iespējamo MFP gada aizdevumu apmērs no 500 miljoniem EUR līdz 2 miljardiem EUR. To apstiprināja Eiropas Parlaments un Padome.

Komisija 2018. gada 2. maijā pieņēma paziņojumu par DFS 2021.–2027. gadam. Saistībā ar ES ārējo darbību Komisija ir ierosinājusi optimizēt pašreizējos instrumentus, lai labāk informētu par to, ko ES dara, izvairītos no pārklāšanās, padarītu procesus mazāk apgrūtināšus un palielinātu efektivitāti un papildināmību, vienlaikus labāk parādot Eiropas pievienoto vērtību. Ir ierosināts integrēt vairākus DFS 2014.–2020. gadam instrumentus jaunā kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentā (*NDICI*). Tomēr īpašās MFP programmas arī turpmāk tiks īstenotas, pamatojoties uz atsevišķiem *ad hoc* lēmumiem pēc vajadzības, jo ir atzīts, ka lēmumu pieņemšanas procesam saistībā ar MFP programmām būtu jāpaliek atšķirīgam. Tādējādi arī turpmāk MFP tiks reglamentēta parastajā likumdošanas procedūrā, saskaņā ar kuru katra konkrētā programma ir jāapstiprina Eiropas Parlamentam un Padomei.

MFP aizdevumus garantēs jaunā Ārējās darbības garantija (ĀDG), kas tiks izveidota ar *NDICI*. ĀDG attieksies uz garantijām privātajā, valsts un reģionālajā sektorā (EFIA+), MFP aizdevumiem, kā arī ārējiem *Euratom* aizdevumiem. ĀDG nodrošinās jaunais Kopējais uzkrājumu fonds, kurā tiks iekļauts esošais Garantiju fonds ārējai darbībai, kā

arī citi garantiju fondi ES ārējo un iekšējo attiecību jomā. Komisija 2018. gada maijā ierosināja, ka darbību kopējam apmēram saskaņā ar ĀDG vajadzētu būt līdz 60 miljardiem EUR, no kuriem 14 miljardi EUR ir iezīmēti MFP izdevumiem, kas piešķirami ar 9 % likmi, kā tas ir pašlaik. Tas atbilst 2 miljardus EUR lielajam MFP gada aizdevumu apmēram, kas tika apstiprināts DFS 2014.–2020. gadam vidusposma novērtēšanā, un apliecina Eiropas lielo pievienoto vērtību un šā instrumenta ievērojamo sviras efektu. Turklāt MFP dotācijas arī turpmāk tiks piešķirtas atbilstīgām valstīm, kas ir sevišķi neaizsargātas.

2020. gada 27. maijā Komisija, reaģējot uz Covid-19 pandēmijas sekām, iesniedza **pārskatītu priekšlikumu DFS 2021.–2027. gadam**, kā arī ārkārtas Eiropas Atveseļošanas instrumentam (*Next Generation EU*) 750 miljardu EUR apmērā (2018. gada cenās). Ārējās sadarbības jomā ar to tiktu darīti pieejami papildu 16,9 miljardi EUR (šābrīža cenās), no tiem 11,4 miljardi EUR — ĀDG, bet 5,5 miljardi EUR — humānajai palīdzībai. Ierosinātā pastiprināšana palielinātu ĀDG maksimālo summu no iepriekš ierosinātajiem 60 miljardiem EUR līdz 130 miljardiem EUR, vairāk nekā divkāršojot EFIA+ garantiju un MFP aizdevumu potenciālo apmēru.

5 JAUNI LŪGUMI PĒC PALĪDZĪBAS UN TURPMĀKI KOMISIJAS PRIEKŠLIKUMI: BUDŽETA SITUĀCIJA

2020. gadā pirmkārt un galvenokārt tiks īstenotas pašreizējās MFP programmas, kā izklāstīts iepriekš. To vidū ir pēdējā maksājuma izmaksa MFP III Gruzijai, kā arī atlikušās izmaksas Moldovas programmā, ja būs izpildīti vajadzīgie nosacījumi. Tāpat atkarībā no tā, cik strauji virzīsies sarunas par SM, 2020. gadā varētu tikt izmaksāti arī pirmie divi maksājumi saistībā ar MFP III Jordānijai.

5.1 MFP noderīgums paplašināšanās un kaimiņvalstu partneriem Covid-19 krīzes kontekstā

Koronavīrusa uzliesmojums ir kļuvis par globālu pandēmiju, kas prasa strauju un koordinētu reaģēšanu pasaules līmenī, lai aizsargātu cilvēkus, glābtu dzīvības un risinātu ekonomiskās problēmas.

Šajos apstākļos Komisija 2020. gada 22. aprīlī pieņēma priekšlikumu 3 miljardus EUR vērtai MFP paketei desmit paplašināšanās un kaimiņu reģionu partnervalstīm, lai palīdzētu tām ierobežot koronavīrusa pandēmijas radītās ekonomiskās sekas. Šis priekšlikums tika iesniegts kā daļa no paketes “*Team Europe*” — spēcīgas un mērķtiecīgas ES atbildes reakcijas nolūkā atbalstīt partnervalstu centienus cīņā pret koronavīrusa pandēmiju. Eiropas Parlaments un Padome pieņēma šo lēmumu 2020. gada 25. maijā.

Šīs paketes ietvaros ES piekrita šādam MFP aizdevumu sadalījumam: Albānijai (180 miljoni EUR), Bosnijai un Hercegovinai (250 miljoni EUR), Gruzijai (150 miljoni EUR), Jordānijai (200 miljoni EUR), Kosovai (100 miljoni EUR), Moldovai (100 miljoni EUR), Melnkalnei (60 miljoni EUR), Ziemeļmaķedonijai (160 miljoni EUR), Tunisijai (600 miljoni EUR) un Ukrainai (1,2 miljardi EUR).

Šī MFP pakete un tas, cik ātri Eiropas Parlaments un Padome to pieņēma, ir svarīgs apliecinājums ES solidaritātei ar partnervalstīm vēl nepieredzētas krīzes laikā.

Tālāk 2. tabulā ir sniegts pārskats par MFP dotāciju saistībām un maksājumiem, kā arī MFP aizdevumu izmaksām 2018., 2019. un 2020. gadā (provizoriski). Ir gaidāms, ka

kopējās MFP aizdevumu izmaksas 2020. gadā būs 860 miljoni EUR (vai 3,86 miljardi EUR, ja 2020. gadā tiks pilnībā izmaksāta MFP attiecībā uz 2020. gada 25. maija lēmumu par Covid-19).

2. tabula.

**MFP dotāciju saistības un maksājumi un MFP aizdevumu izmaksas 2018.–
2020. gadā (EUR)**

	2018	2019	2020 (provizoriski)
Saistību apropriācijas dotācijām budžetā	42 086 000	27 000 000	20 000 000
Darbības novērtējumi, valsts izdevumu un finansiālā atbildīguma (PEFA) pētījumi un <i>ex post</i> novērtējumi MFP II Gruzijai (lēmums pieņemts)	408 677 10 000 000	125 900 -	500 000 -
Citas iespējamās MFP programmas Saistības, kopā	10 408 677	125 900	Tiks noteikts vēlāk 500 000
Nesadalītie budžeta piešķirumi	31 677 323	26 874 100	19 500 000
Maksājumu apropriācijas dotācijām budžetā	42 086 000	27 000 000	27 000 000
Darbības novērtējumi, PEFA pētījumi un <i>ex post</i> novērtējumi MFP II Gruzijai (lēmums pieņemts) MFP Moldovai (lēmums pieņemts)	102 133 5 000 000 -	304 949 - 10 000 000	- 5 000 000 30 000 000
Citas iespējamās MFP programmas Maksājumi, kopā	5 102 133	10 304 949	Tiks noteikts vēlāk 35 000 000
Dotāciju maksājumiem neizmantotie piešķirumi	36 983 867	16 695 051	-8 000 000 ¹¹
MFP aizdevumu izmaksas			
MFP II Gruzijai (lēmums pieņemts)	15 000 000	-	20 000 000
MFP II Tunisijai (lēmums pieņemts)	-	300 000 000	-
MFP IV Ukrainai (lēmums pieņemts)	500 000 000		500 000 000
MFP II Jordānijai (lēmums pieņemts)	-	100 000 000	-
MFP Moldovai (lēmums pieņemts)	-	20 000 000	40 000 000
MFP III Jordānijai (lēmums pieņemts)	-	-	300 000 000
Covid-19 MFP programmas (lēmums pieņemts)			3 000 000 000

¹¹ Iespējamais maksājumu deficīts, kas būtu jākompensē (parasti, veicot pārdali), ja tiks izmaksātas divas
atlikušās MFP programmas Moldovai daļas (un to dotāciju komponents).

MFP aizdevumu izmaksas, kopā	515 000 000	420 000 000	3 860 000 000
-------------------------------------	--------------------	--------------------	----------------------